Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтыныы 15 нүүрүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҒЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҒЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 97 (6163) | 1985 сыл. һүлүн тутар 2 күнэ СУБУОТА | Сыаната 3 харчы.

КУЛЬТУРА ДЬИЭТЭ

Тыа сиринээҥи культура учреждениелэрин материальнай базаларын бөҕөргөтүүгэ, идэлээх кадрдарынан хаччыйыыга үтүмнэах үлэ ыытыллар. Кылааннаахха сельскэй Культура дьиэтэ үлэрэ киллэриллиннэ. Хайахсыкка саҥа Культура дьиэтин тутуу саҕаланна, Чыаппараҥа саҥардан тутуу ыытылла турар. Культура дьиэлэриҥэр анаан барыта 46 тыс. солк. суумалаах инвентарь атыылаһылынна. Оройуон культуратын үлэһиттэрэ республикаҕа ыытыллыбыт «Күлүүн—производствоҕа!» көрүү-конкурска кыттан аалпыт сылга бэйэлэрин болахторуҥар иккис миэстэлэммиттэрэ. Хоптоготоохо Культура дьиэтэ 1984 сыл түмүгүнэн оройуонна социалистическай куоталаһыы кыайыылаах буолла. Хайахсыттаах, Мугудайдаах сельскэй Культура дьиэлэрэ бэйэлэрин үлэлэриҥэр саҥа формалары утуннаахтык киллэрэллэр.

Культура дьиэлэрэ общественнай олох киниилэриттэн буолаллар. Маннык үөрүүлээх мунньахтар, митиннэр бараллар, үлэһиттэр түмсэн социалистическай обязательстволарын көмүскүүллэр, бастыҥ производственниктары чыастыыллар, араас культурнай-сырдатар дьаһаллар ыытыллаллар. Олор дьон общественнай активностарын үрдэтиигэ, дьоҥуннаах политическай, экономическай, социальнай соруктары быһаарыыҥа киниилэр кыттыыларын кэҥэтиигэ туһуланаллар, үлэһиттэри ой-саная, сиэр-майгы өттүнэн интиигэ комелеһиллэр. Онон культура учреждениелэрэ партийнай тэрилтэлэр маасса ортотуттар ыытар идеологическай, политическай-интэр үлэлэриҥэр бинир сүрүн тирэҕиннэн буолаллар.

Дьоннор кулуупка концерт көрө, обзотар лекция истэ эрэ кэлэр буолбатахтар. Киниилэр үүнэн иһэр духовнай көрдөбүллэрин ордук толору хаччыйар туһуттар культура учреждениелэрэ ыытар барыы дьаһаллара үрдүк таһымнаах, билиҥнэ кэм көрдөбүлүгэр эдэлиэттиэр буолуохтаахтар. Бу өттүнэн биһиэхэ ордук нэһилиэнньэ саамыынан уратылаһыытыгар болҕомтону ууруохха, үлэһиттэр интэриэстэриҥ, ымсыгуйуулларын ордук толору билиэххэ. Ураты болҕомто ыччакка туһаайыллыахтаах.

Биһиги дойдубут ССКП XXVII съиэһин уонна киһи аймах историятыгар кэрэ-бэлиэ датаны—фашизмы Кыайыы 40 сылын туохтуутун достойнайдык көрсөргө бэлэмнээн. Атырдьах ыйыгар стахановскай хамсаһыы 50 сылын туолар. 1985 сыл—уон биириҥ пятилетка түмүктээһиннээх сыла. Культурнай-сырдатар учреждениелэр үлэһиттэрэ ,ити событиелэр ис номохторун киэҥ массаҕа ойдатыыгаа барыы дьоҕурдарын уонна сатабылларын ууруохтаахтар.

Оройуон совхозтарын салаалаара бэйэлэрин территориялларыгар баар Культура дьиэлэриҥэр сүннүүнэн соптоох комонуу оҥороллор. Киниилэр ССРС Аска-үөлгэ программатын олохха киллэриигэ культурнай-сырдатар тэрилтэлэрэ кытта биирдэ социальнай-культурнай сайдыы кэлим программатын ырытан оҥордулар.

Ол эрээри билиҥнэ көрдөбүлгэ эппиэттээбэттик үлэлиир культура учреждениелэрэ билиҥнэ да суох буолбатахтар. Бу ордук кырыы производственнай учаастактардаах кулууптар үлэлэриҥэр сыһыаннаах. Үгүс Культура дьиэлэрэ олус тымныылар. Бу кулуун общественнай олох дьыҥ-чаҥы киниилэрэ буоларын иннинэ тыгар кини тас костуумэ, ис киэргэтиитэ туһугар эрэ бэлэмнээх буолуохтаахтар. Оттон Болтоно, Хатылы, Үрэх Куөрө, Хадаар, о. д. а. Культураларын дьиэлэрин туһунан итинник этэр кыаллыбат.

Культура дьиэлэрин иҥнэн тэриллибит куруһуоктар, уустуран коллективтар үлэлэриҥэр ахсаабат болҕомтону ууруохха. Үгүс тирдэрэ бу өттүнэн үлэ уота-куоҕа суох ыытыллар эбэтэр сыл ортотуттан быстан хаалар. Атын соруктуран Культура дьиэлэрэ производственнай объектарга—фермаларга, гаражтарга тиийэн быһаччы үлэлээһиннэрин куулуҥдуохха.

Үлэһиттэр Культура дьиэлэриҥэр кэлэн иллэҥ кэмнэрин кэдьүүстэхтик атааралларын, культура учреждениелэрэ нэһилиэнньэ ортотуттар ыытар үлэлэрэ дьон ойуур-саная саамай активнай дьайыылаах буолуутун ситиһии—партийнай тэрилтэлэр, сельсоветтар исполкомнарын боччумнаах соруктара.

РСФСР Верховнай Советын ыҥырар туһунан

РСФСР Верховнай Советын Президиумун ЫЙААҒА

РСФСР Верховнай Советын Президиума уурар:

Российскай Советскай Федеративнай Социалистическай Республика уон биириис ыҥырыылаах Верховнай Советын бастакы сессиятын 1985 сыл нүлүн тутар 26 күнүгэр Москва куорамна ыҥырарга.

РСФСР Верховнай Советын Президиумун Председателэ М. ЯСНОВ.

РСФСР Верховнай Советын Президиумун Секретарэ Х. НЕШКОВ.

Москва. 1985 сыл олунньу 27 күнэ.

Социалистическай демократия өрөгөйдөөһүнэ

Союзнай республикалар Верховнай Советтарыгар быыбардарга быыбар киин комиссиялара быыбардар бүтэһиктээх түмүктэрин кордүлэр.

Республикалар Верховнай Советтарыгар быыбардар түмүктэрэ үлэһиттэр ССКП уонна Советскай государство ис уонна тас политикаларын толору ойоһүннэрин итэҕэтиилээх туоһутунан буоллулар. Советскай дьоннор Аҕа дойду чэлгийэ сайдарын туһугар коммунистическай тутуу бары учаастактарыгар саҥа кыайыылары дьаныардаахтык ситиһэргэ, ССКП XXVII съиэһин, Улуу Кыайыы 40 сылын достойнайдык көрсөргө, быйылгы сыл уонна пятилетка бүтүннүүтүн былааннарын уонна социалистическай обязательстволарын ситиһиилээхтик толороргө бигэ быһаарыныылаахтарын демонстрациялаан көрдөрдүлэр.

Бары 15 союзнай республикалардаары быыбар киин комиссиялара союзнай республикалар Верховнай Советтарыгар быыбардар тустарынан Сонуоннар туһаайыылаах ыстатыйаларыгар сөп түбэйиннэрэн бары быыбардыыр уоҕуоктарга талыллыбыт депутаттары регистрациялаатылар.

РСФСР-га республика Верховнай Советыгар депутаттары быыбардааһынҕа 101.058.205 киһи, обзотар быыбардааччылар 99,97 бырыыһыаннара, кыттыыны ылла. Депутаттарга кандидаттар иҥин быыбардааччылар 99,93 бырыыһыаннара куолаттаппыттар. Республика Верховнай Советыгар 975 депутат талыллыбыта. Депутаттар ортолоругар: рабочайдара—35,8 бырыыһыан, колхозтаахтара—14,7 бырыыһыан, ССКП чилиэннэрэ уонна чилиэнҥэ кандидаттара—66,6 бырыыһыан, партийата суохтара—33,4 бырыыһыан, дьахталлара—35,3 бырыыһыан. Оттугар диэри саастаах депутаттар 20,3 бырыыһаны ылаллар. Депутаттар составтарын 64,0 бырыыһыана саҥардылынна.

Бары талыллыбыт депутаттар коммунистэр уонна партийата суохтар блоктарын кандидаттарынан буоллаллар.

(ССТА).

Чиэһи, албан ааты—үлэнэн!

984 сылга оройуон рекордсмена Николай Егорович КАРТУЗОВ

Киин аата оройуонна аастыт сылтан биллэр.

Бу эдэр киһиэхэ Субуруускай латынан совхоз салаата биир эппиэттээх учаастага—үүт таһыытын тэрэйбитэ хаһыс да сыла. Ону Николай эрэллээхтик толороро барыы-кыһаччыыстыы, сатабылын уурар. Ордук саҥыгны кэнэ-Кындаа нурдук кырыы учаастак фермаларын үүтүн Чурапчыттааҕы киин заводка аргыйа суох тиэрдэр. Ол холобурунан, 1983 сылаахха үүт таһар автомобилынан 29370 тонна-километры оҥорон оройуонна хемпионнаабыта буолар ордук көрдөрүү эдэҕэ эбэтэ эмиэстир. Уол 1984 сыл түмүгүнэн 58748 тонна-километры оҥорон 1985 сылааахха Карл Маркс аатынан совхоз шофера С. И. Неустроев олохтообут рекордун 12076 тонна-километрынан туоскарда.

Комсомолец эдэх кэрэ-бэлиэ событиелэрдээх сылга туһааннаах даталарынан көрчик-көрчик эбэһээ эдэстибэлэри ылынан үлэлиир. Оттон сылы 42 тыс. тонна-километры оҥорон түмүктүүхтээх.

Билиҥнэ ыраах тороонуу утаппаҕа үүт-ас күннэтэ биллэр. Ону киин заводка бирдэмэтигэр учуутал хаһыстыбалаахтык киллэрии—сүрүн сорук.

ТЕЛЕФОНУНАН СИБЭЭҺИ САЙЫННАРЫЫ ТУҺУНАН

ССКП Киин Комитета уонна ССРС Министрдэрин Совета 1985 сыл тохсунньу 23 күнүгэр «1986—1990 сылларга уонна 2000 сылга диэри кэмҥэ нэһилиэнньэҕэ оҥоһуллар телефонтан сибэлэ материальнай-техническай базатын бөҕөргөтүү уонна өйөтүн сайыннарыы дьаһалларын туһунан» уураах ылыммыттэрэ. Ол ССКП XXVI съиэһин уураахтарыгар сөп түбэйиннэрэн ырытыллан оҥоһуллар 1986—2000 сылларга норуот туттар табаардарын оҥорон таһаарыыны уонна өйөнү оҥоруу эйгэтин сайыннарыы кэлим программатын сөрөтүнэн буолар.

Ылыллыбыт уураахха дойдуга сибэлэ средстволарын сайыннарыы былааннаахтык ыытыллара бэлэтэммэ. Ол эрээри нэһилиэнньэ телефонтан сибэлэ оҥотуттар наадыйыыта билиҥнэтэ сиэтэ суох толорулар. Уураарыынан ССРС Сибэлэһин министерствотын уонна сохсуннай республикалар Министрдэрин Советтарын дойду сибэлэһин куораттардаары, тыа сирдэриннээри уонна куораттар икки ардыларыннааҕы ситиниэрин сайыннарыы дьаһалларын ырытан оҥоруоҕар итиннэ олохха киллэрэллэриҥэр; 1986—1990 сылларга куораттарга 10 молуйүөн нүөмэр уопсай кэмэйдээх автоматическай телефонтан станциялары бырайыактаһыны, тутуулуу уонна үлэҕэ киллэрии, куораттар икки ардыларыннааҕы телефонтан сибэлэ салгыы сайыннарыыны, АТС-тарга аналлаах сөп буолар эхсаанныах дьиэлэри тутуу хаачыйарга сорудахханна. Куораттар икки ардыларыннааҕы автомат телефоннар эхсаанныарын 1986—1990 сылларга 2,5—3 тоҥул, оттон 2000 сылга диэри 6—7 тоҥул эбэтэргэ суоттаан, бастаан саҥа олоҕор дьиэлэр тутуллар оройуоннарыгар уонна телефонунан сибэлэс молтохтук сайдыбыт нэһилиэнньэлэрэх пуунныарыгар, онуоҕа предприятиелэргэ, учреждениелэргэ уонна тэрилтэлэргэ нэһилиэнньэ суукканы эргитии туһаайыллыбыт куораттардааҕы, тыа сирдэриннээри, куораттар икки ардыларыннааҕы автомат-телефоннар ситиниэрэ кэҥэтиллиэҕэ.

1986—1990 сылларга бары медицинскай учреждениелэр, оскуолалар, оҕо садтара уонна дьаһыллалара, пионерскай лагыырдар, эргиэн, тыа сиригэр нэһилиэнньэни олох дьаһах оҥоһуллуннаах уонна культурнай хаачыйыны предприятиелэрэ телефоннаах буолуулара былаанныыллар.

Бэлэтэммит дьаһаллар бу пятилеткэҕэ таҥнэтэххэ нэһилиэнньэҕэ телефон оҥото 1986—1990 сылларга 1,7 тоҥул, оттон 2000 сылга 5 тоҥул улаатарын хаачыйыахтара, ол нэһилиэнньэ телефонтан сибэлэскэ наадыйыытын толору хаачыйар уонна киин кэдьүүһүн итиннэ хаачыстыбатын билэрдик үрдэтэр кыады биэриэхэ.

(ССТА).

Народнай депутаттар ороҥуоннаах Советтарын бастакы сессията

ТЭРИЙЭР-МААССАБАЙ ҮЛЭНИ — САҺА СОРУКТАР ТАҺЫМНАРЫГАР

Райсовет исполкомун председателэ депутат С. П. МАКАРОВ дакылаатыттан

Буолан аастыт быыбардарга ороҥуон үлэһиттэрэ партия политическай курсун толору биһириилэрин, бүтүүн ойуулэрин, кини тула ыга түмсүүлэахтэрин демонстрацийалаан көрдөрдүлэр.

Народнай депутаттар ороҥуоннааҕы Советтарын исполкома аастыт сылга бэйэтин үлэтин ССКП КК народнай депутаттар Советтарын үлэлэрин салгыы туһсарар туһунан боппуруоһу дьүүллэспит муус устарданаары (1984 с.) Пленумун ууруохтарыгар сөп түбэһиннэрэн салайтаран ыытта. Райсовет сессиялара Конституцианан олохтоммут үлэ регламенытыгар сөп түбэһиннэрэн ыытылыннылар. Ороҥуон социальнай-экономическай сайдыытын уонна Советтар тэрийэр-маассабай үлэлэрин туһунан 12 арааас боппуруостар көрүтүннүлэр. Боппуруостары дьүүллэһиигэ депутаттар активностара биллэрдик үрдээтэ.

Райсовет исполкома отчуоттуур кэмнэ 307 боппуруостары дьүүллэстэ. Онуоха норуот хаһаайыстыбатын бары салааларын хабан туһаанналах быһаарыылар ылылыннылар.

Сельсоветтар сессиялара алтаныыта ыытылыннылар. Олорго 200-тэн тахса боппуруостар дьүүллэһиллэннилэр. Исполкомнар мунньахтара ый ахсын ыытылыннылар. Онон конституционнай болдьох толору туһулунна.

Оҥ эрээри үгүс сельскэй Советтар исполкомнара ыныры устатыгыаары кэмн хабар кэскиллэах былааннары ырытан онгоруулга дьаһаҕайдык сыһыаннаспыттара нөҥүннэ. Оҥ түмүгэр сессияларга уонна исполкомнарга тэрийэр-маассабай үлэ бары боппуруостарын киэҥник хабан дьүүллэһии ситиһиллибэтэ.

Советтар активка, ордук бастайаннай комиссияларга общественнай тэриллиилэргэ, тэрэпириилэрэ көрдөбүлгэ эпиэстээбэт. Бу ордук Хоптоҕо, Болтоҥо, Кытаанах, Хадаар сельсоветтарыгар сыыһаннаах. Сельскэй Советтарга 256 депутаты түмэр 72 арааас бастайаннай комиссиялар баалзар. Бу улахан күүс таба туһаныллыбата. Бастайаннай комиссиялар үлэлэрин ситэ-хото былаанныабатылар. Биир да сельскэй Совет бары бастайаннай комиссиялары түмэр своднай кэскиллээх былааны онгостубата.

Сессиялар уонна исполкомнар быһаарыыларын олохха киллэрии, наказтар туолуулларын, государственнай, общественнай тэриллиилэр үлэлэрин бары да бастайаннай комиссиялар молтохтук хонтуруоллаатылар. Болтуур, Чакыр, Хатылы, Кытаанах, Одьулуун сельсоветтарын сессиялары сыл устата биир да бастайаннай комиссия отчуота истиллибэтэ. Кинилэр үлэлэрин сүрүннээһин, көмөлөһүү ситиэ суох. Болтоҥо уонна Хоптоҕо сельсоветтарыгар бастайаннай комиссиялар бэйэлэрэ биир да боппуруоһу дьүүллэспэтилэр.

Сельсоветтар сессияларыгар депутатскай запрос курдук хонтуруоллааһын биир сүрүн формата киэҥник туһаныллыбата. Аастыт сылга Чурапчы уонна Соловьев сельсоветтарын эрэ депутаттара 7 запроһу оҥордулар.

Советтар тэрийэр-маассабай үлэлэригэр биир итэҕэйиэн биллиги даҕаны толоруулу хонтуруоллааһын ыраахтан ситиэ суоҕа буолар. Райсовет даҕаны, сельсоветтар даҕаны сессияларынан итиэннэ исполкомнарынан хаһаайыстыбаннай, тэрийэр-маассабай үлэлэргэ быһаарыылар ылыллан, дьаһаллар оҥоһуллан барыллар хонтуруоллааһын ситиэ суоҕуттан толоруллубакка хаалыылара үгүс. Маныаха туһаанныах отделлар итиэннэ бастайаннай комиссиялар көмөнү ситиэ суох оҥороллор.

Аастыт сылга депутаттар быыбардааччыларын иннилэригэр отчуоттааһыннара сөптөөхтүк тэриллибэтэ. Оҥ эрээри итиннник көрсүһүүлэргэ көмөлөс критическай этиилэри олохха киллэрии исполкомнар аналлаах боппуруостары көрбөтүлэр. Онон быыбардааччылар этиилэрэ сөптөөх болҕомтоҕо ылыллыбата.

Сельскай Советтарга 196 чилиэннээх 35 депутатскай группалар, 59 постоянный тэриллибиттэрэ. Хадаар, Чакыр, Хайахсыт, Хатылы, Одьулуун Советтарыгар депутатскай группалар постоянный ситэ үлэлээбэтилэр.

Кэнники сылларга Советтар тэрийэр-маассабай үлэлэригэр нөҥүлэннэрэ ордорунар үүтүн, этин хомуйуу, от хомуурунар общественнойы түмүү, совхозтарга сүөһү интинитигэр рабочайдары уонна сулуусиналаахтары ыытыы улахан миэстэни ылар буоллулар. Аҥардас аастыт сайын общественность күүһүнэн 4615 тонна от сөбүлүөн каланан сорудах аһарылынна. Бу үлэҕэ Бахсы, Болтуур, Хоптоҕо сельсоветтара ордук тэрээһиннэахтик кыттыбыттара. Оҥ эрээри Кылаанчаах, Хадаар курдук сельсоветтар исполкомнара маныаха соптөөх болҕомтону уурбакка тиэрдиллибит сорудахтары тохтулар. Кэлэр сайынгы оттоохуун тэрээһиннигэр үлэни билиҥнитэн саҕалыахха. Совхозтар салаталара шефтээх тэриллиилэргэ, сельсоветтарга техниканан, көлөнөн көмөлөһүүлэрин былаанныахха.

Нөҥүлэннэрэ ордорунар үүтүн, этин государствоҕа атыылаһыны тэрийиигэ албөх үлэ ыытылыына. Ордук үчүгэйдик үүтү туттарыыны Мугудай, Хоптоҕо, эти атыылаһыны Хатылы, Одьулуун Советтара тэрийдилэр. Кэлэр оттуҥар маны өссө күүһүрдүөхха.

Общественнай сүөһү ыстыыгар сельсоветтар, совхозтар фермаларыгар бастайаннай үлэҕэ дьону аастыт сыллардаабар ардыйахтык таһаардылар. Маныаха тиэрдиллибит былааны аҥардас Сылаг сельсовета эрэ толордо.

Иннинэ ССКП КК муус устарданаары (1984 с.) Пленумун ууруохтарыгар сөп түбэһиннэрэн Советтар тэрийэр-маассабай үлэлэрин салгыы туһарыыта сельсоветтар исполкомнарын председателлэрэ өссө утуннаахтык үлэлиилэрэ эрэйиллэр. Онуоха ураты болҕомто депутаттар уонна активистар үлэлэрин сөргөхситиигэ туһаайыллыахтаах. Барыы сельсоветтарга бастайаннай уонна общественнай комиссиялар Совет ыныырыытын устатыгар үлэ былаанын оҥостуулара уонна своднай былааны сессияларга бигэргэттэриилэрэ ситиһиллиэхтээх. Боппуруостары баланнаһыннаах бастайаннай комиссиялар толоруу туһалар кыахтарын толоруу ныахха, кинилэр активностарын үрдэтиигэ бары дьаһаллары ылыахха. Итиннэ сибээстээн общественнай тэриллиилэр, комиссиялар отчуоттарын былаанныахтык истиэххэ. Сессиялар уонна исполкомнар хас биирдии быһаарыыларын, тиэрдиллэр былааннары уонна сорудахтары болдьохторугар толоруулу хаалчыйыыга сыһыаннарын бары сельсоветтар исполкомнара, совхозтар, тэриллиилэр салайаччылара тоҥту туһсарыах, көрдөбүлү саҥалыы күүһүнэн туруоруох, биирдиилээн эпиэстиэһин үрдэтиах тустаахтар.

Дакылаатчыт итиннэ салгыы ороҥуон тыатын хаһаайыстыбатын, промышленнойын, тутар уонна хаалчыйар тэриллиилэрин үлэлэрин сиһилии ырытар, аастыт сыллааҥы итэҕэстэри туоратыыга чопчу сорудахтары туруорар.

Сорох сельскэй Советтар исполкомнарын председателлэрэ производствоҕа тахсар итэҕэстэр, государственнай былааннары толоруу иһин эпиэстэлэргэ хаһаайыстыбаннай салайаччылар кэнниларыгар туралларын диэтэххэ сыыһа буолуо суоҕа. Хаһаайыстыбаннай тутуута, быланнары толоруута, социалистическай производство недьүүһүн үрдэтиигэ салалта органнарын үлэлэрин хонтуруоллааһынна народнай депутаттар Советтарын оруолларын утуннаахтык үрдэтиллиэхтээх.

Итириктээһини, буруйу онгоруну, общество олоҕор костор туктэри быыылары утары охсуһуута Советтар общественность күүһүн ситэ түмиэттэр. Таһаарыстыы сууттар, добровольнай народнай дружиналар, дьахталлар советтара, итириктээһини утары охсуһар комиссиялар биир киинэммит былаанынан үлэлээбэттэр. Буруйу онгоруоҕо чугас турар дьоннору, үлэ дьиссиплиинэтин каһар, итириктиир үлэһиттэри кытта хаһаайыстыбалар салайаччылара, үлэ коллективтара интэр интэрэстэриилэрэ ситиһиллиэхтээх. Боппуруостары баланнаһыннаах бастайаннай комиссиялар толоруу туһалар кыахтарын толоруу ныахха, кинилэр активностарын үрдэтиигэ бары дьаһаллары ылыахха. Итиннэ сибээстээн общественнай тэриллиилэр, комиссиялар отчуоттарын былаанныахтык истиэххэ. Сессиялар уонна исполкомнар хас биирдии быһаарыыларын, тиэрдиллэр былааннары уонна сорудахтары болдьохторугар толоруулу хаалчыйыыга сыһыаннарын бары сельсоветтар исполкомнара, совхозтар, тэриллиилэр салайаччылара тоҥту туһсарыах, көрдөбүлү саҥалыы күүһүнэн туруоруох, биирдиилээн эпиэстиэһин үрдэтиах тустаахтар.

Дакылаатчыт итиннэ салгыы ороҥуон тыатын хаһаайыстыбатын, промышленнойын, тутар уонна хаалчыйар тэриллиилэрин үлэлэрин сиһилии ырытар, аастыт сыллааҥы итэҕэстэри туоратыыга чопчу сорудахтары туруорар.

Сорох сельскэй Советтар исполкомнарын председателлэрэ производствоҕа тахсар итэҕэстэр, государственнай былааннары толоруу иһин эпиэстиэннэрэ хаһаайыстыбаннай салайаччылар кэнниларыгар туралларын диэтэххэ сыыһа буолуо суоҕа. Хаһаайыстыбаннай тутуута, быланнары толоруута, социалистическай производство недьүүһүн үрдэтиигэ салалта органнарын үлэлэрин хонтуруоллааһынна народнай депутаттар Советтарын оруолларын утуннаахтык үрдэтиллиэхтээх.

Итириктээһини, буруйу онгоруну, общество олоҕор костор туктэри быыылары утары охсуһуута Советтар общественность күүһүн ситэ түмиэттэр. Таһаарыстыы сууттар, добровольнай народнай дружиналар, дьахталлар советтара, итириктээһини утары охсуһар комиссиялар биир киинэммит былаанынан үлэлээбэттэр. Буруйу онгоруоҕо чугас турар дьоннору, үлэ дьиссиплиинэтин каһар, итириктиир үлэһиттэри кытта хаһаайыстыбалар салайаччылара, үлэ коллективтара интэр

үлэни молтохтук ыыталлар. Сельсоветтар исполкомнара итириктээһини утары охсуһуута общественнай тэриллиилэр үлэлэрин киинниэх тустаахтар.

Аны иккі ыйтан эрэ ордук кэмнэн Аҥа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ советскай норуот Кыайыытын 40 сыла туолуута уоруллээхтик бэлиэтэниэрэ. Кыргыйылы хонуттугар охтубут буойуннары үйэтитиигэ, сэрии кыттыылаахтарыгар, кинилэр саргэттэриигэр көмөнү оҥорууга, чиистээһини тэрийиигэ, ыччаты патриотическай, интернациональнай иитиигэ Советтар юбилейнай комиссиялара албах үлэни тэрийэр аналлаахтар.

Райсовет аппаратын үлэһиттэрин, отделларын сэбиэдиссэйдэрин сельскэй Советтарга тэрийэр-маассабай үлэни былаанныаһыҥа уонна ыытыыга, хаһаайыстыбаннай үлэни салайыыга практическай көмөлөрө ситэтэ суох. Нөҥүлэктэр социальнай-экономическай сайдыыларыгар Советтар исполкомнара ыытар үлэлэрин калимник көрөн үөрэтии, сүбэ-ама биэрии сэдэх. Миэстэҕэ сылдьан үлэни тэрийии уонна хонтуруоллааһын, тахсар итэҕэстэргэ тустаах салайаччылартан ыйытыы ситэтэ суох. Ордук нөҥүлэннэрэ хааччыйар, онгоҥу онгорор тэриллиилэр үлэлэригэр—тахсар итэҕэстэргэ бириэмэтигэр сытыы сыанабыл бэриллибэт. Инникитин бу итэҕэстэри туоратыыга болҕомтону күүһүрдүөхтээхпит.

Дакылаатыт түмүгэр ССКП КК Генеральнай секретаря, СССР Верховнай Советын Президиумун Председателэ табаарыс К. У. Черненко Москва куорат Куйбышевскайдаары быыбардыыр уокпутун быыбардаччыларын мунньаҕар этиитигэр ыйыллыбыт балаһыанньаларынан уонна түмүктээһиннэринэн салайтаран 1985 сылга ороҥуон экономическай, социальнай сайдыытын былаанларын толоруута, пятилетканы ситиһиилээхтик түмүктээһигэ народнай депутаттар бэйэлэрин кылааттарын киллэриэхтэрэ диэн эрэлин биллэрдэр.

Снимокка: райсовет депутаттара (хаҥастан) П. В. Городецкая—ороҥуон киинниэрэ «Юбилейнай» избаһыын продавеца, А. П. Адамова—Эрилин Эристиин аатынан совхоз «Дьулуур» комсомольскай-ыччат ферматын ыанньыксыта, И. Г. Григорьев—дьиэуот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениетын болуотунньуктарын биригэдьиирэ, В. М. Хемотонова—Субуруускай аатынан совхоз «Искра» комсомольскай-ыччат ферматын ыанньыксыта уонна В. В. Лыткин—«Мугудай» совхоз боруотунньуга сынньалаҥ кэмигэр.

ДАКЫЛААТЫ ДЬҮҮЛЛЭҺИИ

Дакылааты дьүүллэһиигэ бастакынан тыл эпиит «Мугудай» совхоз сылгыһыта, СССР Государственнай бириэмийэтин лауреата депутат **М. С. Толстоухов** үлэҕэ ситиһиилэри чинэтэр туһугар баар итэҕэстэри туоратар наадаланар тохтото.

—Баһыыбаны хоруттарыыны, бурдуку ыһыыны хаачыстыбата суох ыытар буоламмыт сиртэн туруктаах үүнүүнү ылбат буолубут, нуруо-хаһаа эмиэ молтех. «Мугудай» совхоз оттуур хоҥуһата кыараҕас буолан бэйэтин хааччыгар оту кыайан соруктуоппалаабат. Атын сиртэн 3 тыһ. центнер оту эбии атыылаттахха эрэ быйылгы кыстыгы туоруур кыахтаахпыт, онон Бараада үрэҕин совхозка биэрэр наадалаах. Иккиһиэн, Нахмаарыкы үрэҕин быһытын аһан ходуһаны таһаарыахха,—диэтэ кини. Итиннэ салгыы ыраатар Толой Дириҥэр кулуубу туттарга туруорута.

«Мыҥдаардыы» совхоз Соловьевтааҥы отделениетын «Сардаана» комсомольскай-ыччат фермата адаар ыанньыксыта депутат **А. В. Саввина** коллективын үлэтин-хамнаһын былаанныырдар: «сардааналар» быйыл хас биирдии ыанньыктан 2200 түү кг түүтүлэр сорудахтаах. Ыанньыксыт пятилетканы ситиһиилээхтик түмүктүүрүгэ эрэнэрдэ. Соловьевскай кылаастаах оскуолатын уҥуулаллара олорор дьиэ тиийбэт буолан эйбэхтик эрэйдэнэллэр. Депутат кинилэргэ аҥаан 4 квартиралаах дьиэни туттарга этии киллэрдэ.

Ороҥуон фермаларын үлэһит ыччатын хааччыйыы бонпуруоһа сиэ быһаарылла илик. Маныаха оскуолаларга фермалары сыыһыартыыр кодьүүстээх буолуохтаах туһунан Субуруускай аатынан совхоз директора депутат **А. В. Ефремов** эттэ. Итиннэ салгыы ыраатар ОАПХ партнердара совхозтарга тиэйэр таһар уонна кылгас болдьохтоох үлэлэргэ көмөлөрө ситэ тэриллибэтэ, кратокаадта уонна бу тэриллиилэри совхозтарга чопчу ыыппыттыыллар этии киллэрдэ. Социалистическай Үлэ Героя депутат **Р. И. Константинов** үлэ тэрээһиннигэр баар итэҕэстэргэ, суолу онгоруу молтоҕор тохтоото.

Советтар миэстэҕэ оруолларын үрдэтии, депутаттарга бэриллибит наказтар толоруулуларын хааччыйыы туһунан Сылаг

(Бүтүүтүн 3-с стр. нер).

ДАКЫЛААТЫ ДЬҮҮЛЛЭҺИИ

(Бүтүүтэ. Иннин 2-с стр. нөр)

сельскай Советын исполкомун председателя **Б. П. Баишев** этта.

—Билиҥҥи туругунан ферма үрдүнэн 74 ынах тороото. Күннэ валовойунан 8 центнер үүт ыаллар. Ол эрээри баар ис кыахтар ситэ туһаныллыбаттар: оту сыарҕа үрдүттэн сиэтэн олоробут, эбии аҥылык быста-быста оногоҕуллар. Бу туһунан оройуон хаһыатыгар сиэрдээх критика оногоҕуллубутун үрдүнэн отделение салаатата дьаһал ылбата. Ылыллыбыт ууруахтары толоруу бытаарыы таһаарыллар,— диэтэ Карл Маркс аатынан совхоз «Эрчим» ферматын техник-осеменатора депутат **М. Н. Турантаева.** Итиннэ салгыы кини совхоз материальнай-техническэй базатын бөҕөргөтөргө кэккэ тутуулары ыыттараргa туруоруста.

«Мыҥдаҕаайы» совхоз ааспыт сылы куһаҕана суох түмүктээбитэ. Ол эрээри баар ис кыах толору туһаныллыбата. Быстахтык ыллахха, 177 ынах сүөһү, 50 сылгы, 52 сибининьэ көнньүнэн олуттун түмүгэр совхоз 174 тыс. солк. ночоотурбута, былааннаах төрүөх ситэ ылылыбакка 40 тонна эт сүтэрилибитэ. Итэ барытын түмүгэр совхоз 478 тыс. солк. сүтэрбитэ. Ханнык баҕарар үлэ ситиһиилээх буолуутун материальнай база быһаарар. Онуоха үчүгэйдик толкуйданыллыбыт кэскиллээх былаанынан үлэлиэххэ наада. Ол туһунан совхоз директора депутат **В. П. Чичигинаров** этте. Итиннэ салгыы араатар үлэни тэрийиигэ кэккэ этиилэри киллэрдэ. Бастакытынан, Чурапчы—Мыҥдаҕаайы суолун коллективтарынан учаастактарга арааран оногороруу үлэни тэргэтэтиэн сөп. Онуоха Чурапчыга уонна Мыҥдаҕаайыга карьердары оногороруохха. Иккиннэн, уматык-обунуох матырыйаалларын үү суолунан аҕалтарҕа Мыҥдаҕаайыга сүөкэтэн, оно заправкалыыр филиалы үлэлэтии барыстаах буолуон сөп. Үсүһүнэн, деловой мас саппааһа биллэрдик аччаата, онон таас тутуулары ыытыыга биилиҥнитэн бэлэмнэнээххэ.

Дириҥ орто оскуолата тымныы буолан үөрэнээччилэр уонна учууталлар үгүстүк тымныйан ыалдьаллар. Оскуолаҕа капитальнай өрөмүөну ыыттахха балаһыанньаны тупсарыахха сөп. Бу туһунан Дириҥнээҕи участковай балыыһа араҥа депутата **В. В. Михайлова** этте уонна өрөмүөну ыытарга сөп буолар үөх көрөргө итиэннэ дэтэ, тутуутун саҕалыырга туруоруста.

Мурун Тымныйа нарааһынаа аҥары кыараас, эргэ дьиэлэр улаалыр. Промкомбинат территориятыгар турар буолан производственнай тэриллэ үлэтигэр хамнаҕыгар мэһэйдэри үөскэтэр. Онон саҥа маҥаһыын тутуутун тургэтэтэр ыаҕаларын туһунан депутат **В. Г. Монастырева** саҥатта. Итиннэн салгыы араатар тубдиспансер барыы объектарын кини котельнайга холботоргоро, ыарыахтарга анаан саҥа баанньык, таҥас суулар дьиэ тутталарга туруоруста.

Сессияҕа ССКП райкомун бастакы секретаря депутат **И. П. Листиков** Советтар үлэлэриннинники соруктарыгар тохтоон тыл этта.

Сессия дьүүллэһиллибит боппуруос сүүмэҥнэн быһаарыы ылынна.

Специалист трибуната

СҮӨҺҮ ХААНА ЭЛБЭХХЭ НААДЫЙАР

Сүөһү организмыгар туох уларыйыылар баралларын хаанын анализтаан быһаараллар. Анализка сүөһү хаанынаан каротин (А витамин), кальций, фосфор гөнө ахсаанынан баллаарын, аҥыйыы дьааттаах эттиктэр мунньуустууларын бэрэбиэркэлиэр. Ол түмүгэр сүөһү хайдах аҕатыллара, коруллэрэ быһаарыллар уонна кэккэ сүбалээһиннэр сиэһуоллаллар.

Белок тиийбэтэ сүөһү эти-сиинэ айгыраабыгар, былчаҥхайдар үлэлэрэ кэһиллиэхтэрин, ас буһарар органнар мөлтөөн-нэриэгэр тиэрдэр.

Минеральнай туустартан уратты суолталаахтарыынан кальций уонна фосфор буолаллар. Өскө кальций тиийбэт буоллаҕына саҥа төрүүр ньирэй ургуова сөпкөөхтүк сайдыбат, кыайан үйэттүбэт буолар. Оттон маҥар ынах тургэнник ырар, туруга мөлтүүр, тороору сылдьар сүөһү сытан хаалыан сөп. Уоспайыан, этиктэр атастаһыылара кэһиллэр.

А витамин тиийбэтэҕинэ сүөһү ырар, торбостуур, мөлтөх ньирэйи төрөтөр. Кэнэҥэскитэ хаалар, көрүйэр бириэмэтэ кэһиллэр. Оттон саҥа төрөөбүт ньирэй хараҕынан мөлтөх (суута сүүрэ сылдьар, хараҕан хараҕаах) буолар. Уулаах сүөһүлэри каротиныынан баай аҥылыгынан хаачыйыы дорообай төрүөҥ ылыныы таһыанан, уоһаҕа уохтаах итиэннэ кэнники үүтэ хаачыстыбатынан, сыатынан үрдүк буолар.

Д витамин тиийбэтэҕинэ сүөһүгэ кальций, фосфор атастаһыылара кэһиллэр, мөлтөх, ситэ сайдыбатах, ардыгар олбуут ньирэй төрүүр. Рахиттаах ньирэйдэр төрөөбүннэриин утары белогунан, каротиныынан, фосфорыынан баай лоционунан аҕатыыны таһыыннан, ультрафиолетовай лаампаларыынан утуттаннар. Оччо организмҥа Д витамин оногоҕуллар. Уулаах сүөһүлэри, үүттээх уонна элбэх үүттээх буолуо диэн сыалыктаннар ынахтары учуоҕай хаачыстыбалаах толору рационунан аҕатыы нэлиҥ, үүтү түүскэ биэрэр кэмнэригэр, организмнарыгар кааллаах эттиктэр—саппаастара үөскүүрүгэр көмөлөөх. Сүрүн соругунан уулаах сүөһүнү төрүүр кэмигэр диэри дорообайдык, толору кормлаахтык тиэрдии буолар.

Учуоҕай кондициялаах ынах төрөөн баран обуобай күүстээх ыҥылыкка наадыйбакка эрэ үүтүн түһэрбэккэ биир тамнык туруон, элбэх үүтү биэриэн сөп. Үүтүн сыата үрдүк буолар.

Орто ыйаанынаах сүөһү хас 100 кг тыныыннаах ыйаанынан 3 кг от, 4 кг силос, оруоот эстара, 0,5—1 кг диэри комбикорм бэриллэр. Күннэ биир орто ыаммаах сүөһүгэ 450 грамм белок, 20 грамм туус, 40 грамм кальций, 20 грамм фосфор бэриллэр. Уулаах сүөһү төрүөн иннин ый иннинэ бу рационы нуормативтан 5—10 ыырыыманнаа диэри эбиэххэ сөп. Хас биирдии туоллаҕа сүөһү турбутун, дорообуйатыттан көрөн аналыллар. Оттон ырганнаабыт сүөһү обуо-то мөлтөх, маҥаха-ньык төрүүр, кэлин үүтэ аҕыйах буолар. Сүрүн аҥылыкка оту, силэйи, туриенны, хортуоппуйу уонна концентрированнаан аҥылыктары бөлүүйэ бэриллэр. Сылаас уулу тоҕо наадыйалларынан ньэрдилэр.

Ыйыл тохсунньуга Хатылы, Бахсы, Болугур, Чаҕыр уонна Хадаар фермаларыттан сүөһү хаанын анализа ылылыннар. Онно которуҥэн, сүөһү организмыгар каротин, кальций, фосфор резервнай щелочь намыһаҕа бэлэстэнэр. Бу сүөһү организмыгар витаминнар, минеральнай эттиктэр аҕыйаабыттарын, организмҥа аҥыйыы процессара баһыйбыттарын, дьааттаах эттиктэр мунньуллубуттарын көрдөрөр. Оны тургэнник коннорботоххо кулун тутартан саҕалаан төрүөх мөлтөх ыарыыга ылларыытыа буолара күүтүллэр.

Туох оногоруохха? Туох ханнык иннинэ, сүөһүлэри ыраас салгыҥна чэчиилэтиэххэ. От учуоҕай эрэ хаачыстыбалаах эбэтэр мөлтөх оту ньиэскэлээн, суоҕалаан, туустаах уугa суурайан тупсаран эрэ баран сиэтиэххэ. С, А, В, Е витаминнарынан баай гидропоннай ньыманан үүнэрилэр куох үүнээйини сиэтиэххэ (ньирэйгэ—150 грамм, ынахха—1 килограмм бэриллэр). Минеральнай эбиликтэри—Фрикеттэри, куох быыытын, мас уонна унуох кулун, манекальцийфосфаты, трикальцийфосфаты, дикальций фосфаты, кормовой мел, таас туоһу күүскэ туттуохха. Витаминизациялаах мэлдьи оногоруохха. Бэс уонна харыйа мүтүнчатын эбии аҥылыкка булкуйан сиэтиэххэ. Быспакка, далайдык уулатыахха.

Сүөһү дорообай, тероҥкой төрүөхтээх, элбэх үүттээх-астаах буолуутугар бириҥэдьиирдэр специалистар салаталарынан күннэтэ хонтуруоллаллар уонна тэрийиллэриилэр фермалар коллективтара бу ыйыллыбыт ирдэбиллэрин кытаанахтык олохтуулларга, сүөһүнү көрүүнү-харыыны, аҕатыыны тосту тупсараллара уонна үлэ режимин туһаллара эрдэйиллэр.

В. ПОПОВ,
ветстанция токсиколог ветерана.

Экономика боппуруоҕа ◆

Барыстааҕа көстөн турар

Амма сүүмэҥэр, эрчимэн ааҕаҕыт эбии, ото соппоох. Онон убаһаларбыт Таатта алаас спиригэр үөскээбиттэрдээрэр ырыган буолаччылар. Итиннэн сибээстээн «Өктөм» совхоз убаһаны күнүгүнү уотууга туруорар опытыгар олоҕуран «Мыҥдаҕаайы» совхоз сылгыһыттарын үс звенота сэтиннэн 25 күнүттэн тохсунньу 22 күнүгэр диэри, 58 күн, аҥылыкка туруорбуттара.

«Өктөм» совхоз 1983 сыллаахха күнүгүнү уотууга биир убаһаҕа күннээҥи аҥылык нуорматын маннык тиэрпит: 1,5 кг эбиэс, итиччэ уотурба, 6 кг от уонна 3 кг куох үүнээйи. Итиннэн хас биирдии убаһа суукканы ортотунан 1,2 кг телеһүүллүбүт. Оттон биһиги совхоз биир убаһаҕа аҥылык маннык ороскуотун бигэргэппита: 1 кг эбиэс, 1,9 кг уотурба, 6 кг от. Биир убаһа суукканы ортотунан 879 грамм телеһүйбүта.

Костөрүн курдук, «өктөмнөр» привестэрэ 271 грамынан үрдүк. Онуоха кинилэр убаһаларыгар баҕаран ыйын 25 күнүттэн алтыныы 25 күнүгэр диэри ичигэс кэмнэ уоннуттарын, эбиликкэ куох үүнээйини туһаммыттарын учуоттуохха сөп.

Биһиэхэ ордук учуоҕай кордоруну Соловьев отделениетыгар В. Н. Брыгаев сылгыһыттарын звенота ситиспита. Уотуурга туруоруу саҕана биирдиилэрэ 184-түү кг ыйаанынаах убаһалар 58 хонукка ортотунан 51-дии кг телеһүйбүттэрэ. Онон государствоҕа туттарыыҥа 235-тии кг үкчэбиттэрэ, барыта 1785 кг привес ыыллыбыта. Экономическай анализтар кордореллэринэн итэ ардыйах убаһаны кылгас кэмнэ уотуттан 2673 солк. 62 харчылаах ыраас барыс ылылыбыта. Ол курдук, манна убаһа аҥаатаччы Иван Тимофеевич Егаров күннэ 82 солк. 12 харчылаах валовой бородууксуйаны оногорбут. Оттон биир күннэ хамнаҕыгар 6 солк. 25 харчы, 35 убаһа аҥылыгар 29 солк. 77 харчы, барыта 36 солк. тэҥнэспит, ороскуоттаммыт, 46 солк. 10 харчылаах ыраас барыс киллэрилиннибит. Оттон ылылыбыт валовой привес хас биирдии килограмм атыылаҕыллар сыананан 2 солк. 75 харчыҥа турбут. Онон убаһаны, ордук ороҥу уонна мөлтөх туруктаахтары, кыһыны да, күнүгүнү да уотуу барыстаах эбит.

Дьиҥэ, бу саҕалааһын эрэ. Онон ороҥуон сылгыһыттара бу опыты өссө кэҥэтэллэрэ, байыталлара наада. Онуоха араас көрүлүүр дьаһаллары олохтуохха сөп. Холобур, барыс 10 быырыыныын бириҥмийэҕэ биириэххэ. Саҥаны олохтоохтуурга итинник материальнай көрүлээбин бастаан утаа хайдах да наада. Холобур, В. Н. Брыгаев звенота привеска дуогабарын аҕарбытын иннин государствоҕа туттарыллыбыт орто сыана 10 быырыыныынан (коэффициеннаах, надбавканы киллэрэн туран) бириҥмийэлэммитэ.

Болугур отделениетыгар убаһалары аҥаан уотуурга икки звено үлэлэбитэ. Ол эрээри государствоҕа мөлтөх туруктаах уонна ороҥу убаһалар туттарыллыннылар. Отделение салаатата уонна сылгыһыттара маҥтан уруок оногостоллоро, солдьөтөр опыттарын кэҥэтиллэ обуулэрэ ороллар.

А. ЕФИМОВ,
совхоз директорын кормопроизводствоҕа солбуйаччы.

Саҥа тугуу сандаарыаҕа

Мугудэйга С. Н. Никифоров бириҥэдэтэ нэһилиэннэҕэ саамай наадыйар тыын тутуутун—пекарнаны тута сылдьар. Коллектив быыбардары көрсө бу объекты түннүгүн баайыытыгар тиэрта.

Биһиги тиийэрбитигэр «Дружба» эрбии тыаһа ньиргийэн олороро. Иэл-тиэл рабочай уопаттар бары—ким мунньун эрбэтэрэ, ким сыап үүттүүрэ, кии истиэнэни ыпсаран сулаҥастиирэ... Биир тылынан эттэххэ, үлэ кыестуу оргуйэра. Белуотуньуктар Аркадий Пермяков, Савелий Попов, Гаврил Попов, Иван Пермяков бары үлэҕэ кохтеах, оттон истиҥгэр киирэн билистэххинэ, нордаах-нордаах эдэркээн байаалаах дьоннор.

—Өссө тэтиҥиэхтин үлэлиэххэ сөп этэ. Лафет таҥыыта кыаллыбат. Уонна бу улуҥаар улахан тутууга баараҕуоба сэттиэ үлэлиибит. Эбии биэс киһини биэриэхтээх этиилэр биэрэллэр инн. Билигин саҥа тарааһын түбүгэр сылдьаллар,—диир бириҥэдьиир.

Эрэ курдук, ыраас кастан тутуллан, күн-түүн үрдэн иһэр тутуу дьон сүрэҕин үөрдэр. С. Н. Никифоров бириҥэдэтэ Улуу Октябрьскай социалистическай революция 68 сыла туолуутун көрсө пекарня дьиэтин үлэҕэ киллэриэҕэ. Онуоха толору эрэ баар. Эдэр тутаччылар биэрбит тылларын толоруурга бу күннэргэ ордук турунан үлэлиилэр.

Сергей ПОПОВ.

СНИМСЖКА: бириҥэдьиир С. Н. Никифоров (хаҥас) уонна С. Попов үлэлэрин кэмигэр.

П. Онокешникова фотота.

ЭЙЭЛЭЭХТИК ОЛОРУОХХА

Биһиги дойдубуттуар быыбардыар хамыаныа уонна олунньу 24 күнүгэр буолан ааспыт Советскай былыас органнарыгар быыбардар социалистическай демократия оргуйдоһуҥун, советскай дьоннор билигин уонна кэлэр колуонэлэргэ эйэни харыстаан хаалларарга быыбарыыллахтарын сөбүлэр демонстрациялыыллар буолуулар. Табаарыс К. У. Черненко быыбардаччыларга туһаайыллыыбыт этиитигэр: «Бүгүн биһиги тас политикабыт суолтата—бу, биллэн турар, империализм соннообут сэбиэдиссэйинэн үлүһүйүүтүн тохтотор иһин, аан дойду ядернай сэриитин кутталын туораатар иһин охсуһуу»,—диэн этиллэр.

Советскай Союз аан дойдутаарыы дьыалаларын хаамыыларын, ядернай күрэхтэһиҥ саҥа сүүрүүлүгэ буолбакка, эйэни уонна хуттал суох буолуутун, тыныаһыны сымнатыыны уонна итэҕэйсиини бөҕөргөтүү суолунан барарыгар дьиҥнээхтик бэлэмнээхтик баараараччылары бэриллэрин кытары чаҥнэйдик уонна конструктивнайдык биирэ уҥуоргэ бөлөмнөн тутуһан советскай салайаччы этиитин аан дойдуга бүтүннүүтүгэр иитиг биирдэбилиннэн көрүстүлэр.

«Байытык этиитигэр,—диэн бэлиэтиир венгерскай «Непсабадшаг»,—советскай салайаччы бэйиэхэ, билигин колуонэлэ, саҥа аан дойдутаарыы баһаары толоо тэртэрбат, планетаҕа олоҕу харыстаан хаалларар улуукан эпистиэнэс суктарыллыбытын ыйда. Аан дойдутаарыы уустук быымыйгы сэриэрэ, кыгаанах уонна тулуурдаах буолууну модьуйар». Москва, диэн индийскэй «Стейтсмен» хаһыат бэлиэтиир, сайдан иҥэр государстволары бэйэтин айылҕаттан биирдэ үлэлэстэчиэрэннэн уонна, кэнсэтин норуоттар бырааптарын итиннэ кийи аймах эйэлээх кэскилин көмүскэйин туһугар бардарына, бэйэтин бэлэмнэнэ сатаалаахтарынан аарар.

Кыраныысса таһыныаары массабай информация средстволара үрдүк сымнаабылы советскай салайаччы этиитигэр хотоҕуллуубут планетаҕа политическай быыммыы-майгыны тэрдүттэн чэбдигирдэр, норуоттар икки ардыларынааҥы дьыалалар үчүгэй от-

туун диэки иҥэриллиилэрин ситиһэр, ядернай баһаар суоһаанынан хаалбыттар сыаллаах көҥүлэһиннэрэ бэриэллэр. Эйэни бөҕөргөтөр уонна норуоттарга куттал суох буоларын иһин үтүмнээхтик турар Советскай Союз, атын өрүт эмэ конструктивнай позицияны тутуһар уонна тэс буолуу итиннэ куттал тэнтиэн суох буолуутун принципбин ылынар буолларына, бэйэтин иҥэт суолун бараҥа бөлөм диэн бэлиэтиэнэр.

Женеваҕа буолаары турар советскай-американскай кэпсэтиилэргэ ССРС сыныана эмиэ итти позициттан сыыналаахтар. Советскай салайаччы, диэн суруйар Арааб Германиятаары «Кельнер Штадт-Айҥаттер», Холбоһуктаах Штаттары буолаары турар кэпсэтиилэргэ бөччүмнээхтик уонна чэбдигиэйдик сыныаннаһарга, бэйэтинай оттунэн баһылыыны ситиһиэргэ олоҕо суох суоттаныыттан аккаастанарга ыытырда. «К. У. Черненко,—диэн бэлиэтиир «Вашингтон пост» хаһыат буолдары турар Женеваҕаары кэпсэтиилэри таарыйан,—бөрүкүү суох сылыстаһыннар баалларын да иһин, Женеваҕа сөбүлэһиилэри ситиһэр кыах толоруу баарынан уонна ол адъас наадалаах аарар».

Эмиэ итти американскай хаһыат табаарыс К. У. Черненко этиитиэн сибээстээн бэлиэтиир: «Советскай Союз саҥа эйэлээх кимэн киириини тэнитэр... ССРС уонна АХШ космическай уонна ядернай сэрии сэптэрин туһунан кэпсэтиилэри саҕалыахтара үһүөйэх надиэлэни кыайбат кэм хаалбытын кэнэ НАТО представителлэрэ, бойдоҕоо этэллэриэн, нууччалар туруорар көҥүлэһиннэрин күүһүн сохтуулэр».

Ол эрээри—бу эмиэ кыраныысса таһыныаары бэчээт комментарийдарыттан тахсан келэр—аан дойдуну АХШ саҥа милитаристскай доктринатынан, кини «сулуустаах сэрии» диэн аатынан биллэр космоҕы милитаризациялааһынын программатынан сибээстээн дьиксинии куустта. Бу күннэргэ президент Р. Рейган «Спейс шаттл» космическай хараабыллары ыытыы программатын байыаннай сыаллаарга туһанар туһунан официальнайдык дьаһайда. Кини үүс тогул туһаныллар итти хараабыллары ыытыы саамай кыратта үс гыммыттан биирин Пентагон толору дьаһалыгар биэриини көрөр туһаанныах директивара илии баттаата. Документ обороона министерстэбэтин «Спейс шаттл» хараабыллары сүрүн космическай транспортнай средство быһыытынан тутуу салгыырыгар эбээһинэстиннэр. Президент итинни тэҥэ Пентагонҥа уонна космос куйаарын үөрэтии национальнай управлениеларыгар «1990-е сылларга итиэннэ онтон кэлин тутуллуохтарын сөптөөх космическай транспортнай хараабыллар иккис колуоналарын холбоһон ыытан оноголлоруулар» дьаһал биэрдэ. Итиҥи кытта тэҥнэ СБК-гэ 1988 сыл кэнниттэн сыл ахсын иккилии байыаннай аргыстары ыытыыны олохтоох киллэрэргэ анаммыт космическай сэрии сэптэрэ сир үрдүгэр эйэ дьыалатын бөҕөргөтүөхтэрэ диэн Вашингтон тумулук туттар дойдоҕо кими эмэ мунньарыара саарбах. Оттон Советскай Союз байыаннай оттунэн баһыйарга, кэпсэтиилэри «күүһүнэн отторуу позициттыттан» ыытарга суоттанар эбит буоллахтарына, итиннник сорунуулар адъас кэскиллэрэ суох эрээри, ыаллыах өбүлэһиннэри кырдьык тохтуугга тиэрдиэхтэрин сөп.

Холбоһуктаах Штаттар администрациялара кини космоска сыныаннаах былааннарын олохтоох киллэрии оннук түбэлтэҕэ, ядернай сэрии сэбин эйэни туһунан буолуохтааҕар, ону сарбыйыы да туһунан хаанык да тыл барбатын бэлиэтиэн буолуохтааҕын туһунан Советскай Союз быһаччы уонна хаанык да икки аҥы ойдобүлэ суох сэрэтэн турар. Ону аһан ол бары хайысханан сэбиэдиссэйинэн салгыы үлүһүйүү суолуттан бары мөһөйдэри устуох эта.

В. МАТЯШ. (ССТА).

Мип-миньыгас маазы иһи Мэмэтын күүтэр дуу, Биитэр билбэт дьиктитин Бөччүмүра көрөр дуу?
П. Оконешников фотоэтюда.

Эр санаа хоһо аһылынна

Аҕа дойду Улуу сэриитигэр советскай норуот Кыайыытын 40 сылын көрсө Дириҥ орто оскуолатыгар албэх оруттээх үлэ ыытыллар.

Биир дойдулаахпыт штурманалетчик И. С. Эверстов паартата олохтоохо, Дириҥ орто оскуолатыгар үлэлии сылдьан сэриигэ барбыт 7 ууууталга мемориальнай дуоска оногоһулуунна. Кыһыл суолдьуттар биир дойдулаахтарын тустарынан матырыйааллары хомуйаллар. Киниилэр үлэлэрин түмүгэ—эр санаа хоһо үөрүүлээх быһыыга-майгыга аһылынна.

Олунньу 23. күнүгэр—Советскай Армия уонна Муораатаары Байыаннай флот күнүгэр советскай сэриилэр араас бинистэрин көрдөрөр форменнай таҥастаах үөрэнээччилэр үөрүүлээх линейкаҕа турдулар.

Элбэх бойобуой медаллаарыыннан, орденнарыыннан туостэрэ күлүмүрдүүр ветераннар киириилэрин оболор үөрүхтэрэ көрсөллөр. Эр санаа хоһо аһылларыгар оболору оскуола директора К. К. Романов, совхоз комсомольскай тэриллэтин секретара Парасковья Петрова, сэрии ветерана Н. М. Протодьяконов уо. д. а. эҥэрдэлэтиллэр. Хос аанныгар туора тардыллыбыт аалай лиэнтэни Албан аат III степень орден кавалера О. С. Тарабукин быһар. Хоско бастакынан сэрии ветераннара киирэллэр.

«Ветераннарга ханнаһыҥ!» диэн аатаах стройга уонна ырыаҕа конкурска оболор кохтоохтук кытыннылар. Эдэр призывниктарга приписной сибидиэтэлистибэлэр туттарылыннылар. Киэһэтигэр IX «в» кылаас үөрэнээччилэрэ концерт көрдөрдүлэр.

Д. ЭВЕРСТОВ.

СУРУКТАРТАН СТРОКАЛАР

Сэрии ыар сылларыгар Бахсыга улахан дьону кытта биирэ туран-элэрэн өччөтөөбү колхозтаахтар оболоро күүстэрин харыстаабакка үлэлэспиттэрэ. Кинилэр бааратуоба 14—16 саастаахтар.

Күн дьыл кыһаттаах күрдүк хаһар. Ол колуонэ оболор хайыыларыгар сыаһыра обуустулар. Киниилэртэн И. Ф. Протодьяконов, П. Ф. Слепцов, П. Г. Попов, Г. Г. Копырин билигин үүс оболор аҕаларынан, дьон-сэргэ ыгыктыыр дьоҥунан буоллулар, мэччат наставниктара, үлэ-дамах үөһүгэр сылдьаллар.

В. ЛЫТКИН.

х х х

Парасковья Петровна Беляева Ленинград куораттан Герцен аатынан педагогическай институту үөрэнэн бүтэрбитэ. Специалист 1977 сылтан төрөөбүтүнэн Арылаабар дьаһыла-сад сэбиэдиссэйинэн үлэлиир.

Кини төрөппүттэрэ кытта уопсай тылы буларыгар, соптоох ирдэбили туруорарыгар педагогическай билиҥин-көрүүтүн сатабыллаахтык туһанар.

А. ПОПОВА.

х х х

Чакырга Прокопий Яковлевич Тимофеев олорор. Кини Японскай милитаристары уоҕуганнаһыҥнга кыттыбыта.

Сэрии хаамыытыгар биллэр мэстэни ылбыт Хайлар куорат туһаайыытыгар буолбут кыргыһыыларга Прокопий Яковлевич биирдэ төрөөбүт быраата Гаврил Яковлевич Тимофеев хорсуттар өлүүлэриннэн охтубута. «Быраатым мунньах иннин үрдүгэр сырдык тыына быстыыта»,—диэн олорун ыарахан тутаанын туһунан кэпсиир. Сырдьаҕас киһи, сэрии, үлэ ветерана аны мактыы алдьархай хаһан да хатыламматыгар баҕарар.

Р. ДАНИЛОВ.

Мугудай юнкордара биллэрэллэр

Биһиги тимуровецтарбыт

Лара Михеенко аатынан пионерскай этэрээт оболоро быйыгы үөрэх дьылыгар хаста даҕаны тимуровскай десаны оногордулар. Тимуровецтар үлэ ветерана Д. Н. Захаровка уонна педагогическай үлэ ветерана, Үлэ Кыһыл Знамята орденнаах Я. Г. Павловка утумнаах көмөҥү оноголлор.

Үлэҕэ ордук активнайдык пионердар Фома Коротких, Наташа Баишева, Юра Дьячковскай, Вася Оконешников, Валя Терютина уо. д. а. кытталлар.

Гоша ТОЛСТОУХОВ.
VI кылаас үөрэнээччита.

Ситиһиилээхтик кытынныбыт

Оройуонтан ыытыллыбыт нуучча тылын олимпиадатыгар оскуолабыт ситиһиилээхтик кытыннылар. Бэйэлэрин бөлөхтөрүгэр Ася Терютина (IV кылаас), Фома Коротких (VI). Айаал Макаров (IX) бастаатылар, оттон VII кылаас үөрэнээччита Муся Пермякова иккис мэстэни ылла.

«Мин эйэ иһин куоластыыбын» диэн темаҕа оройуонтан ыытыллыбыт ойтон суруйуу конкурсуттан Айаал Макаров уонна VII кылаас үөрэнээччита Лина Крюкова үлэлэрэ үрдүктүк сыаналаннылар.

Гоша БАРАШКОВ,
VII кылаас үөрэнээччита.

ДЬАҺАЛ ЫЛЫЛЫННА

«Саҥа олох» тохсунньу 31 күнүнэҕи нүөмэригэр бэчээттэммит «Барыбытын баһаабыраллар» диэн ыстатыйаҕа оройуонаабы гостиница үлэтэ молтоҕун, үлэһиттэр бэйэлэриннэн общественнай бэрэдэги кэһиллэрин, клиенниргэ кууруубайдык сыныаннаһалларын туһунан суруллубута. Оҥоҥ сибээстэн дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениетын начальника С. С. Пинигин редакцияҕа маннык этиитэтэ:

«Ыстатыйаҕа этиллэр чахчылар сүннүүнэн ныдьыктаахтар. Управление коллективын кизиҥ ыкырыылаах мунньаҕар дьуулэһии изниттэн Петрова Н. П. уонна Аммосова М. Н. ныгааннах быыгабар бэрилиннэ уонна алын үлэҕэ кэһорулунньулар. Оттон гостиница сэбиэдиссэйэ таб. Т. Е. Шамаеваҕа хоҥтуруоллуур үлэтин мөлтөппүтүн иһин ыйыы оногоһулунна уонна гостиница үлэтин тупсарарыгар сорудахтанна».

ЫБСЛКС райкома «Мындаҕаайы» совхоз комсомол секретара Егор Егорович Петуховка кини таптыыр аата

ПЕТУХОВ Егор Петрович

мараханнык ыалдьан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаныы биллэрэр.

Редакторы солбуйаччы С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. ул Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, отделлар—21-65, уопсай 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

07. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. 27. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 3471